

השגות הרמב"ן לספר המלוות (שורש 3)

... זה מנה שהיה צדעתי לכתוב על העיקר הזה צחלקית הקולור. וידעתי כי עוד שמועות רבות צגמרא סותרות עניינו, כי הספר הזה לרצ'ל עניינו ממתקים וכולו מחמדים מלכד העיקר הזה שהוא עוקר הרים גדולים צתלמוד ומפיל חומות צלורות צגמרא, והענין ללומדי צגמרא רע ומר, ישחקע הדבר ולא יאמר:

ספר המצוות לרמב"ם (שורש ב)

השרש השני שאין ראוי למנות כל מה שלמדים באחת משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן או בריבוי: כבר בארנו בפתיחת חבורנו בפרוש המשנה (ברישי ההקד') שרוב דיני התורה יוצאו בשלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן ושהדין היוצא במדה מאותן המדות הנה פעמים תפול בו המחלוקת ושיש שם דינין הם פירושים מקובלים ממשא אין מחלוקת בהם אבל הם מביאים ראיה עליהם באחת משלש עשרה מדות כי מחכמת הכתוב שהוא אפשר שיימצא בו רמז מורה על הפירוש ההוא המקובל או הקש יורה עליו. וכבר בארנו זה הענין שם. וכשהיה זה כן הנה לא כל מה שנמצא החכמים שהוציאו בהקש משלש עשרה מדות נאמר שהוא נאמר למשה בסיני ולא גם כן נאמר בכל מה שנמצא בתלמוד יסמכוהו אל אחת משלש עשרה מדות שהוא דרבנן כי פעמים יהיה פירוש מקובל. לפיכך הראוי בזה שכל מה שלא תמצאהו כתוב בתורה ותמצאהו בתלמוד שלמדוהו באחת משלש עשרה מדות אם בארו הם בעצמם ואמרו שזה גוף תורה או שזה דאורייתא הנה ראוי למנותו, שהמקבלים אמרו שהוא דאורייתא. ואם לא יבארו זה ולא דברו בו הנה הוא דרבנן, שאין שם כתוב יורה עליו... ואילו מנה מה שהוא יותר מבואר מזה ויחשוב מה שהוא יותר ראוי למנותו והוא כל דבר שנלמד במדה משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן היה עולה מנין המצוות לאלפים רבים. ואולי תחשוב שאני בורח מלמנותן להיותן בלתי אמתיות והיות הדין היוצא במדה ההיא אמת או בלתי אמת, אין זו הסבה אבל הסבה כי כל מה שיוציא אדם הם ענפים מן השרשים שנאמרו לו למשה בסיני בבאור והם תרי"ג מצוות. ואפילו היה המוציא משה בעצמו אין ראוי למנותם. והראיה על זה כלו אמרם בגמר תמורה (יו א) אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזרות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה ואף על פי כן החזירן עתניאל בן קנז מפלפולו שנ' ויאמר כלב אשר יכה את קרית ספר ולכדה וגו' וילכדה עתניאל בן קנז. וכשהיו כך הנשכחות כמה היה הכלל שנשכח ממנו זה המספר. כי גם כן מן השקר שנאמר שנשכח כל מה שנודע ובלא ספק שהיו אותם הדינים המוציאים בקל וחומר ובוזלתו מן המדות אלפים רבים. ואלו כולם היו נודעים בימי משה רבנו כי בימי אבלו נשתכחו. הנה נתבאר לך שאפילו בימי משה נאמר דקדוקי סופרים. כי כל מה שלא שמעו בסיני בבאור הנה הוא מדברי סופרים. הנה כבר התבאר כי תרי"ג מצוות שנאמרו לו למשה בסיני לא יימנה בהן כל מה שילמד בשלש עשרה מדות ואפילו בזמנו ע"ה כל שכן שלא יימנה בהן מה שהוציאו אותו באחרית הזמן. אבל אמנם יימנה מה שהיה פירוש מקובל ממנו והוא שיבארו המעתיקים ויאמרו שזה הדבר אסור לעשותו ואיסורו דאורייתא (על"ת קלה קצד קצט) או יאמרו שהוא גוף תורה (על"ת שלו) הנה נמנה אותו כי הוא נודע בקבלה לא בהקש. ואמנם זכרון ההקש בו והביא הראיה עליו באחת משלש עשרה מדות להראות חכמת הכתוב...

הלכות אישות (פרק א הלכה ב)

וליקוחין אלו מצות עשה של תורה הם, ובאחד משלשה דברים האשה נקנית, בכסף או בשטר או בביאה, בביאה ובשטר מן התורה ובכסף מדברי סופרים, וליקוחין אלו הן הנקראין קידושין או אירוסין בכל מקום, ואשה שנקנית באחד משלשה דברים אלו היא הנקראת מקודשת או מאורסת. השגת הראב"ד/ בביאה ובשטר מן התורה ובכסף מדברי סופרים. א"א זה שבוש ופרוש משובש הטעהו

השגות הרמב"ן לספר המלוות (שורש 3)

... ועכשיו אני חוזר אל הכלל אשר הוא אלל הרב שני [נו - ז] שכל דבר הנלמד צמדות שהתורה נדרשת בהן יהיה מדרבנן ואפילו היה המוליא משה רבינו ע"ה ואולם מה שיהיה פירוש מקובל ממנו והוא שצארו הסופרים שזה הדבר נאסרה פעולתו ואיסורו מדאורייתא אז ימנה אותו מפני שהוא נודע צקבלה לא צהקש. ופליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה, שאם נאמר כי אין המדות הנדרשות מקובלות מסיני ולא נלעונו לדרוש ולפרש צהן את התורה א"כ הרי הן צלתי אמתיות והאמת הוא פשטיה דקרא צלצד לא הדבר הגדרש, כמו שהזכיר [ענן נד] ממאמרם אין מקרא יולא מידי פשוטו, ועקרנו שורש קבלתנו צי"ג מדות שהתורה נדרשת צהן ורוב התלמוד אשר יוסד צהן. והרב חוזר ומודה [נו] שאין הסבה מפני שאין אמתיות. ואם אמתיות הן מה צין המקום שהם מזכירין זה צפירוש או צסתם. שאם נאמר כיון שלא נכתב הדבר צתורה אינו צכלל המלוות אף המוזכרות מהן צתלמוד לומר צהן דאורייתא הוא מגזרה שיה או מריבוי אף הן לא נכתבו. ומה שאמר [צסוף] מפני שהוא נודע צקבלה לא צהקש, אם המדות אמתיות הכל נודע צקבלה מאתו ית'. ועוד שההלכה למשה מסיני אלל הרב דברי סופרים היא ואם כן הדבר המקובל לא יקרא דבר תורה מלד הקבלה אלא מלד היותו נדרש מן המדות הוא דבר תורה. והנה הרב מערצב דבריו וחוזר ונתן טעם אחר וסבה אחרת. והסבה שאמר מפני היות כל מה שיוציאו אדם ענפים מן העיקרים אשר נאמרו למשה צסיני צביאור והם תרי"ג מלות ואפילו היה המוליא משה רבינו ע"ה צעלמו לא ימנו. והנה אם הם ענפים מן העיקרים כגון שיהיו חלק מהם אפילו היו כתובים צפירוש לא ימנו לעלמן וראוי הוא לקרותם דברי תורה אלא שלא ימנו צחשבון תרי"ג מלות לא לומר עליהן שהן מדרבנן.

ספר המצוות לרמב"ם שורש א

השרש הראשון שאין ראוי למנות בכלל הזה המצות שהן מדרבנן. דע כי זה הענין לא היה ראוי לעורר עליו לבאורו כי אחר שהיה לשון התלמוד שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה בסיני איך נאמר בדבר שהוא מדרבנן שהוא מכלל המנין. אבל העירונו עליו מפני שטעו בו רבים ומנו נר חנוכה ומקרא מגלה בכלל מצות עשה ... ומה שייראה לי שהביאם אל זה היותנו מברכין על אלו הדברים אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגלה ולהדליק נר ולגמור את ההלל ושאלת התלמוד (שבת כג א) היכן צונו ואמרו מלא תסור. ואם מטעם זה מנו אותם הנה ראוי שימנו כל דבר שהוא מדרבנן כי כל מה שאמרו חכמים לעשותו וכל מה שהזהירו ממנו כבר צווה משה רבינו בסיני שיצונו לקיימו והוא אמרו (ר"פ שופטי') על פי התורה אשר ירוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה והזהירונו מעבור בדבר מכל מה שתקנו או גזרו ואמר (שם) לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. ואם יימנה כל מה שהוא מדרבנן בכלל תרי"ג מצות מפני שהוא נכנס תחת אמרו יתעלה לא תסור, מפני מה מנו בפרט אלו ולא מנו זולתם...

השגות הרמב"ן לספר המצוות שורש ח

... וכללו שלדבר שדברי סופרים חלוקים הם בכל דיניהם מדברי תורה להקל צאלו ולהחמיר צאלו. ואם היה העובר על דבריהם או שאינו מקיים מצות שלהם עובר על עשה ועל ל"ת היה חומר גדול בהם ולא היו ראויים לקלות הללו. וכן מצינו שהם מחמירין בכל דבר שהוא מצוה מן הקצ"ה אפילו על פה והלכו בדברים שהם הלכה למשה מסיני להחמיר בהן כשל תורה ... ואולי תתקש ותאמר לדעת הרב כי מה שאמרו בכל מקום להקל בדברי סופרים הוא במחילה ובתנאי מאתם שהם התנו בגזירות ובסייגים שעשו לתורה וכן במצות שלהם שנהלך בהם לקולא כדי לחלק ולהפריש בין מה שהוא דבר תורה ובין מה שהוא מדבריהם אע"פ שבכל אלו מצוים מן התורה ולא היו ספיקות שבדבריהם ראויים להתיר אותן אלא מפני התנאי הזה שעשו בהם מתחלתן. ואין אלו דברים הגויים ולא שלעיקר...